

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПУЛОДОВ
28.01.2014 23:58

Бознашр аз хафтаномаи «Омӯзгор», №1, 3 январи соли 2014, тарҷумаи Махмадшарифи РУСТАМ

...Кӯчаву майдони Бухоро, хонаи падар, забони модарию тоҷикӣ, рафикони мактабӣ ва донишго

х

иро, ки симои бисёрашонро дар асар

х

оям офаридаам, ёд кардаам. Мехо

х

ам, аз пояи Манори Калон, майдони Регистон, Арки амир, ки дар он на тан

х

о

х

окимони бегонаи ман

г

ит, балки ша

х

аншо

х

и то

ч

икон Исмоили Сомон

й

зиндаг

й

кардааст, гузар кунам. Остонаи ма

к

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

бараи шо

х

и бузурги хал

к

и то

ч

икро биб

ӯ

сам. Аз дил мегузaronдам, ки ин дафъа ба Исмоили Сомон

ӣ

ч

ӣ

дархост мекарда бошам, ва

к

те ки номаамро ба с

ӯ

рохии тани ма

к

бара мегузoram? (Аз

к

адимулайём мардumi Бухоро одати хубе доранд нияту хо

х

иш

х

ояшонро ба ко

г

азе навишта ба с

ӯ

рохии па

х

л

ӯ

и ма

к

бараи Исмоили Сомон

ӣ

мегузоранд-мутар

ч

им). Бухорои

х

о

х

азорсола

х

о чунин мекунанд. Дар пеши назари худам модарамро барои надонистани забони

ӯ

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

збек
й
аз вазифаи мудир к
ӯ
дакистон озод намуданд.
..

Дар огози мохи октябри соли равон (1998-шархи мутарчим) банда дар хайати нависандагони рус дар Душанбе будам. Дар ва

к
т
х
ои хол
й
ба э
ч
оди
к
аламкашони
ч
авон шинос шудам. Баъди фур
ӯ
пошии давлати ягона мо- моск ваги
х
о аз э
ч
одиёти
к
аламкашони музофот, ки аз
г
ояи реализми сотсиалист
й
ра
х
о ёфтаанд, ба кулл
й
бехабар будем. Дар бораи ч
й
менашишта бошанд он
х
о? Киро хонандаи худ интихоб кардаанд:
г
арб

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ

28.01.2014 23:58

й

, шар

кӢ

, рус ӛ эрониро?

Ман он вақт аз ходисаи ба сари ҳамкавмони худ-точикон омада: таҳкиру фиреб ва ҷанг и бародаркуш дар ташвиш будам.

Онхое, ки ба навиштаҳои ман шиносанд, медонанд, ки банда ягон вақт, дар ягон ҳолат дар назди режими сар ҳам накардаам. Ва

к

те соли 1991 дар

ч

ум

х

уриё, ки ман зиндаг

й

мекардам, якка

х

окимият

й

х

укмфармо гашт, ман ба Маскав фирор кардам. Он

ч

о маро адибон ро

х

бари Иттифо

к

и нависандагон интиҳоб карданд.

Наход, ҳамаи он дастовардхое, ки халқи тоҷик дар муддати асрҳо гун кардааст, аз байн мераванд? Ба болои ин, ва

к

те пай бурдам, муҳо

ч

иат

х

ои бешумори ман аз Маскав ба д

ӯ

стон ва

х

ам

к

аламонам: Муъмин

К

аноат, Лои

к

Шерал

й

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

, Гулрухсор намерасанд, бештар

г

амгин шудам. Он

х

о дар

ч

ойи корашон набуданд...

Акнун баъди чор-панч сол бо эҷодиёти адибони чавон шинос шуда, чехраҳои навро мебинам. Дар байни он

х

о романи Мансур Суруш «Чала»-ро аз ма

ч

аллаи «Помир» бо

х

авас хондам. Ростӣ гап, аввал нафа

х

мидам чаро он ба дилам менишинад. Баъд фа

х

мидам, он ба

х

олати р

ӯ

х

ии

х

амонва

к

таи ман мувофи

к

омадааст.

Гап дар он буд, ки баъди анҷоми Рӯзҳои адабиёт ман қарор додам, аз Душанбе ба

Бухоро равам. Чанд р

ӯзро дар

хонаи падар, дар гузари С

ӯ

фиён гузаронам. Дар оромго

х

и дарвозаи Шергирон дар сари мар

к

ади волидонам –падарам Ис

х

о

к

-муаллим ва модарам Ризвон, бародари

ч

авонмаргам Афзал дуову фоти

х

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ

28.01.2014 23:58

а хонам.

Охир, кӯчаву майдони Бухоро, хонаи падар, забони модарии тоҷикӣ, рафикони мактабӣ ва донишго

х

иро, ки симои бисёрашонро дар асар

х

оям офаридаам, ёд кардаам. Мехо

х

ам, аз пояи Манори Калон, майдони Регистон, Арки амир, ки дар он на тан

х

о

х

окимони бегонаи ман

г

ит, балки ша

х

аншо

х

и то

ч

икон Исмоили Сомон

й

зиндаг

й

кардааст, гузар кунам. Остонаи ма

к

бараи шо

х

и бузурги хал

к

и то

ч

икро биб

ӯ

сам. Аз дил мегузaronдам, ки ин дафъа ба Исмоили Сомон

й

ч

й

дархост мекарда бошам, ва

к

те ки номаамро ба с

ӯ

рохии тани ма

к

бара мегузoram? (Аз

к

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

адимулайём мардуми Бухоро одати хубе доранд нияту хо

х

иш

х

ояшонро ба ко

г

азе навишта ба с

ӯ

рохии па

х

л

ӯ

и ма

к

бараи Исмоили Сомон

ӣ

мегузоранд-мутар

ч

им). Бухорои

х

о

х

азорсола

х

о чунин мекунад. Дар пеши назари худам модарамро барои надонистани забони

ӯ

збек

ӣ

аз вазифаи мудирӣ к

ӯ

дакистон озод намуданд. Модарам ба кумитаи вилоятии

х

изб шикоят набурд, балки бо «ариза» ба Исмоили Сомон

ӣ

муру

ч

иат кард, номаашро

х

амро

х

и шамъи афр

ӯ

хта ба с

ӯ

рохии ма

к

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

бара гузошт. Ногуфта намонад, имр
ӯ
з ма
к
бараи Исмоил Сомон
й
ягона суро
г
а аст, ки ба он
ч
о бо забони модар
й
-то
ч
ик
й
муру
ч
иат карда, бо
х
амон забон
ч
авоб гирифтан мумкин аст. Фа
к
ат ва
к
те ки зимомии давлат дар Бухоро ба дасти пешвои
ч
адидон, болшевики оянда -Файзулло Хо
ч
аев гузашт, барои ба забони
ӯ
збек
й
гузаронидани «дафтардор
й
»-и Сомон
й
к
ӯ
шиш кард. Аммо ё р
ӯ
х
и подшо
х
и то

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

ч
икон аз ин кор нороз
й
буд, ё корманди «дафтардор
й
» ба истеъфо рафт, ки к
ӯ
шиши туркикунонии дафтардории он дунё
х
ам амал
й
нагашт.

Хеч гоҳ аз ёдам намеравад: боре бухороии кухансоле аз Исмоили Сомонӣ узр мепурсид,
аз он ки ӯ –то

ч
ик, ба милиса и
ч
озат додааст, ки дар
ч
ойи миллат дар шиносномааш

ӯ
ро
ӯ
збек нависад. Он ва

к
т ин корро нисбат ба тамоми мардуми
х
афт пушташон то

ч
ик раво медиданд.

Хамин тавр, вақте ки ман хохиши харчи зуд ба Бухоро рафтан кардам, аз авзои рафико
ни душанбег

й
пай бурдам, ки ин душвор аст. Тамоми намуди ало

к
а:
х
авоию замин

й
байни Душанбе, Самар

к
анд ва Бухоро на бо айби Душанбе баста аст. Масли

х
ат шуд, ки аз шимол ба сар

х
ади

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

ӯ
збекистон равам, аз он
ч
о ба таври пин
х
он
й
ба
К
ӯ
к
анд гузарам, сипас, бо мошини дигар ба Тошканд рафта, аз он
ч
о бо самолёт ба Бухоро парам. Албатта, ин
х
амон ва
к
т имконпазир мешавад, ки маро дастгир накунанд ва бо гуно
х
и сар
х
адшикан
й
ба
ч
авобгар
й
накашанд... Дар ни
х
оят, аз и
ч
рои ин нияти хавфнок даст кашидам. На
к
ли модарам ба ёдам расид, ки ч
й
тавр дар даврони амир бо шутур ба дидорбинии хешовандонаш аз Бухоро ба Душанбе
дар ду р
ӯ
з рафта расидааст. Сафари ман бошад, аз Душанбе ба Бухоро дар ин асри технология
агар ягон фалокат р
ӯ
й нади
х
ад, се- чор шабонар
ӯ
з кашол ёфтаниш мумкин аст...

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

Магар ин теша ба решаи миллат задан нест? Чаро тоҷикони Душанбе, Хатлон, Хучанд, Помир аз дидани пойтахти таърихии худ аз замони давлатдории Сомониён- Бухоро, ӷдгори

х

ои таърих

ӷ

, китобу дастнавис

х

ои

к

адим

ӷ

, муси

кӷ

, сарчашмаи забони адаб

ӷ

, намунаю рамз

х

ои моддиву маънавии хал

к

и хеш ма

х

руманд? Пайвандону д

ӷ

стонро хабар гирифта наметавонанд,

х

амчун дар Олмони дар ва

к

таш

к

исматшуда ва имр

ӷ

з дар Куриёи дунима.

Боз ба «Чала» рӯ меорам. Точир Зеэв ва ду нафар машхадӷ Моше ва Або умедворанд, ки аввал ба Бухоро, сипас, ба Туркистони русияв

ӷ

расида, ба зери

х

имояи

к

онун

х

ои ба ном пеш

к

адами он медароянд. Монанди ман, ки мехостам

х

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

амон ва

к

т ило

ч

е карда ба Бухоро расам. Бо мутолиаи китоби Мансур Суруш гумон мекардам аз сар

х

ад гузашта истодаам. Ана, боз як че

х

раи шинос: Дар гузари мо-С

ӯ

фиён як бухороии чала зиндаг

й

мекард бо номи а

ч

иб -Камин. Зиндагии

ӯ

маро ба

х

айрат меовард. Аз ч

й

бошад, ба т

ӯ

ю сури мардум намерафт, аммо аз мотам намонд. Наход, ин пирамард фа

к

ат бо

г

аму дарди мардум шарик аст? Ман дар ин бора модарамро пурсон шудам. «Камин чала
аст, -гуфт

ӯ

.- Я

х

удие, ки исломро

к

абул кардааст. Ин аз дин гаштагонро на худи

х

ояшон -я

х

уди

х

о, на мусулмонон

к

абул мекунанд...

А

ч

аб р

ӯ

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

зи сахт...».

Дар романи Суруш «Чала» дар бораи чалахо Моше ва Або, Пинхос, фарзадону
наберагони он хо накл

мешавад. Дар бораи сад

х

о нафар я

х

удии Бухоро, ки ба

х

укми та

к

дир исломро

к

абул кардаанд, то

х

у

к

у

к

и он

ч

о зиндаг

й

кардан пайдо кунанд. Аммо аз ин
мондаву аз он ронда шуданд. Чала на тан

х

о рондаи ду дунест. Вате са

х

наи ч

й

тавр аз тарафи р

ӯх

ониёни я

х

уд

й

ба

к

абристонашон ро

х

надодани тобути Мордихеи чаларо ва аз тарафи эшон

х

о ба оромго

х

и мусулмонон низ ро

х

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

наёфтани наъши

ӯ

ро пеши назар меорам, ба хулосаи муаллиф роз

ӣ

мешавам: «Бо р

ӯх

и ду та

к

сим зиндаг

ӣ

кардан душвор аст. Аз як дур

ӯг

да

хх

о дур

ӯг

и дигар

х

осил мешавад...».

Достони Суруш тамсилест. Умуман, тавачҷӯхи адиби чавонро ба тамсил М.Муллоҷонов дар сарсуханаш ба китоби зери назар бо номи «Рондашуда» (шакли мухтасари ривоятии романи «Чала») низ

к

айд кардааст. Чала новобаста ба миллат онест, ки ба

х

ри

г

аризаи нафсон

ӣ

ва манфиати

х

аминла

х

заина забон, дин ва хал

к

и худро мефур

ӯ

шад. Чала- мав

к

еи маънав

ӣ

, ро

х

и хиёнат,

х

олати р

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПУЛОДОВ

28.01.2014 23:58

ӯх
иест, ки дар як ла
х
за метавон
й
аз ба
х
ри
х
ама чиз баро
й
.
Барои ман барин як бухорой, ки аз гузаштагони бузурги халки тоҷик- Исмоили Сомонӣ
ва Ба
х
оваддини На
к
шбанд ифтихор дорам, чунин менамояд, ки фаъолони давраи баъди Ин
к
илоб чун Файзулло Хо
ч
аев, Абдулло Ра
х
имбоев, Чинор Имомов, ки таъри
их барояшон дар соли 1924 имконият дод, барои хал
к
и
ч
афодидаи худ хидмат кунанд ва номашонро баъди Исмоили Сомон
ӣ
дар таърихи то
ч
икон сабт созанд, низ чалаанд (ин назари шахсии Темур Пу
ӯ
лодов аст-мутар
ч
им). Он
х
о аз паи
г
оя
х
ои пантуркист
й
, мо
ч

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ

28.01.2014 23:58

аро
чӯй
шуда, да
р ла
х
заи та
к
дирсози та
к
симоти милл
й
замини то
ч
иконро чун г
ӯ
сфанди
х
исор
й
к
урбон карда, сару дилаш-Самар
к
анду Бухороро ба бегона
х
о доданд. Шояд ба дилашон шайтон
ч
ой гирифта буд?! Аз
х
амон ва
к
т то ба имр
ӯ
з монанди ман, миллион
х
о бухоро
й
ва самар
к
анди
х
оро он
х
ое, ки дар
ӯ
збекистон «ба
ч

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

ояшон шинонданианд», «та

ч

ик» меноманд, яъне, бегона мешуморанд, дар Душанбе бошад, он

х

ое, ки р

ӯх

ашон чала аст, моро «

ӯ

збак», яъне, бегона мешуморанд.

Х

амин тавр, яке аз авлодони бафар

х

анги Исмоили Сомониро, ки новобаста ба саддг

узори

х

о забон, фар

х

анг, урфу одати то

ч

иконро ниго

х

доштаанд, мехо

х

анд чала кунанду нимодам

х

исобанд.

Соли 1990, вакте ки ман дар катори хафт нафар ба вакилии Шӯрои Олии ҷумхурӣ аз Бухоро номзад будам, дархосту хо

х

иши

х

амдиёронро ба назар гирифта, пешни

х

од

кардам, ки дар

х

удуди вилояти Бухоро забон

х

ои то

ч

ик

й

ва

ӯ

збек

й

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

расм

Ӣ

эълон шавад. Ч

Ӣ

во

х

имае андохтанд он ва

к

т чала

х

о! Маро вайронкор

х

исобиданд.

Он вақт ман як умедворӣ доштам: Иттиходи Шӯравӣ аз байн меравад. Бо

парокандашавии он

конун ва қарор

х

ои вай ни

з бояд беэтибор доништа шаванд. Барои ҳал

к

и то

ч

ик имкони

х

алли боадолатонаи масъалаи та

к

симот ба миён омадааст. Аммо то

ч

икон ба мушкилоти зиёд р

ӯ

бар

ӯ

гаштанд, барои та

х

лили ами

к

, дарёфти

ч

ойи ҳеш дар дунёи нав имкон пайдо нашуд.

к

увва

х

ои беруна ба

х

арос а

фтида, он

х

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ
28.01.2014 23:58

оро ба

ч

анги бародаркуш кашиданд. Он

х

ое, ки он ва

к

т иродаи дигаронро ба

ч

о меоварданд: демократ

х

о -

ч

адид

х

ои

х

озиразамон ва анъанаяпарастон- «ку

х

на

х

о» шояд ягон ва

к

т ба худ меоянд ва мефа

х

манд, ки ч

й

тавр имкони камёфти таърих

й

барои худшиносии ха

л

к

и то

ч

ик бори дувум дар давоми як аср аз даст рафт.

Имрӯз, дар мархалаи баъдичангӣ тоҷиконро барои он ки рӯҳан эҳё шаванд ва аз

бадбин

й, дурӯғ,

хиёнат пок гарданд,

г

ояи мутта

х

идкунанда зарур аст. Таърих зарурияти чунин як

г

ояро дарк карда, то

ч

иконро ба та

ври таби

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПУЛОДОВ
28.01.2014 23:58

й
дар санаи бузург гирду
ч
амъ оварданист. (Мутаассифона, мо дар соли
ч
ашни 1100-солагии давлати Сомониён то
ч
иконро аз Аврупову Амрико даъват кардему то
ч
икони
х
амсоџи худро натавонистем
ч
амъ оварем-мутар
ч
им). Соли 1999 ба зодр
ӯ
зи давлати то
ч
икон - С
омониён 1100 сол пур мешавад. Ман баъзан ба хаёл меафтам, ки ч
й
мешуд, агар
к
исмат моро ба ин муносибат ба
к
афо, масалан, ба соли 1994, ё андаке пеш, масалан, ба соли 2010 мебурд. Дар сензда
х
соли оянда, баъд, да
х
солаи аввали
к
арни нав дар ро
х
и дарёфти сим
ои миллии худ ба ч
й
ноил мегашта бошем? Хушбахтона,
к
исмат барои мо, то
ч
икон, новобаста ба душвори
х
о, хайрхо
х
аст. Ояндаи мо нек бояд бошад.

ОДАМ ЧӢ ТАВР БА ЧАЛА ТАБДИЛ МЕӢБАД?

Муаллиф: ТЕМУР ПуЛОДОВ

28.01.2014 23:58

Ч

ойи то

ч

икон дар байни хал

кх

ои пешрафта аст. Зеро Худованд ин

ч

ойро барои мо арзон

й

доштааст...

(«Наш современник», №3, 1998),

Аз сарсухани китоби Мансур Суруш, «Чала», Душанбе, 1999.

Начало формы